

CENTRALA POLSKICH
SZKÓŁ DOKSZTAŁCAJĄCYCH
W AMERYCE

POLISH SUPPLEMENTARY
SCHOOL COUNCIL OF AMERICA

1/2024

KWARTALNIK / QUARTERLY
ONLINE ISSN 2470-6175

Z teki Asystenta

DODATEK DO KWARTALNIKA ASYSTENT #33

Edukacja wczesnoszkolna

- 3 Zagadki o ptakach
Barbara Kosmowska
- 4 Rebusy
Aneta Matyszczyk
- 6 Idzie wiosna
Laura Migas-Puch

Zestaw ćwiczeń interaktywnych

- 10 Ćwiczenia interaktywne – Wiosna
Lucyna Bzowska

Język polski

- 11 Poezja Skamandrytów
Joanna Balcerzyk

Historia

- 14 Wśród legend o Słowianach
Agata Szeska

Geografia

- 16 Skutki antropopresji w Polsce
Dorota Nagórska

Katecheza

- 22 Osiem błogostawieństw
Krzysztof Gospodarzec

Uczniowie piszą

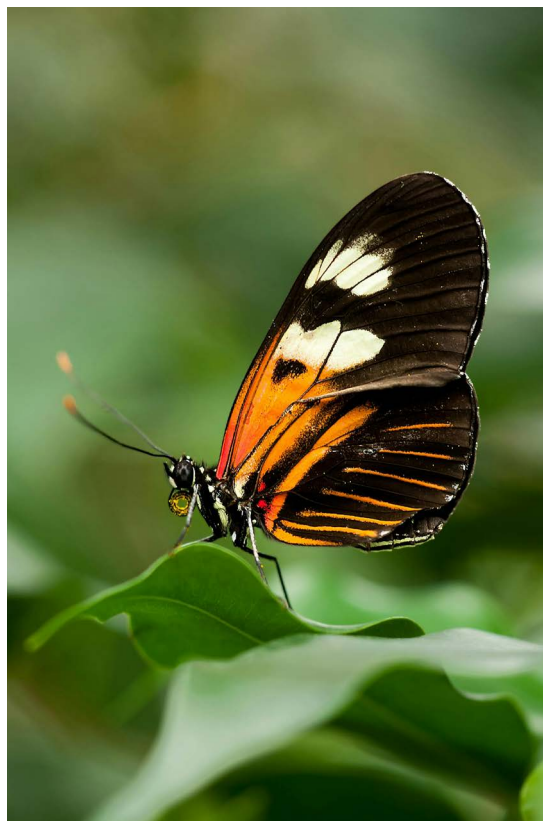
- 24 Listy do Mikołaja Kopernika

Drodzy Czytelnicy!

W nowym roku wracamy do Was z kolejnymi propozycjami metodycznymi. Zebraliśmy jak zawsze garść porad i pomysłów na lekcje z młodszymi i starszymi uczniami.

Nauczycielom edukacji wczesnoszkolnej przydać się mogą zagadki i rebusy oraz ciekawy scenariusz lekcji o wiosnie. Poloniści będą mogli wykorzystać „Metodyczny niezbędnik do zajęć z języka polskiego” zawierający pomysł na omówienie opowiadania Katarzyny Wasilkowskiej „Alicja z wieży”, opublikowanego w numerze 31 naszego kwartalnika. Być może zechcą także skorzystać z konspektu do zajęć o poezji Skamandrytów. Impulsem do jego powstania był fakt, iż rok obecny jest rokiem Kazimierza Wierzyńskiego, o którym obszernie pisze Barbara Kosmowska w tym numerze „Asystenta”. Dla historyków mamy propozycję lekcji o Słowianach, a dla geografów o wpływie człowieka na środowisko przyrodnicze, czyli o antropopresji. Z kolei katecheci prawdopodobnie zainteresują się scenariuszem zajęć o błogosławieństwach.

W naszym dodatku nie zabraknie również głosu uczniów. W dziale „Uczniowie piszą” znajdują się cztery listy skierowane ze współczesności do Mikołaja Kopernika, które nadesłały do nas uczennice z Polskiej Szkoły Doksztalczącej w Yonkers.

Milej lektury życzy zespół redakcyjny „Asystenta”

Redaktor naczelna
Renata Sujka

Redaktor prowadząca
Joanna Balcerzyk

Redaktor ds. literackich
Barbara Kosmowska

Zespół redakcyjny
Aneta Matyszczyk, Elizabeth Laskowski

Oprawa graficzna, skład
Katarzyna Wilusz

Korekta
Daniela Podlawska

Bank zdjęć
www.pixabay.com, pl.freepik.com, icons8.com,
depositphotos.com, Adobe Stock

Okładki książek
dzięki uprzejmości Wydawnictwa Marginesy

Zamówienia
Wioletta Jusinska, wjusinska@yahoo.com,
119 Kingswood Dr Naugatuck, CT06770

Promocja
Aneta Matyszczyk

Wydawca
Centrala Polskich Szkół Doksztalczących w
Ameryce

Czasopismo „Asystent” wydaje Centrala Polskich
Szkół Doksztalczących w Ameryce zgodnie
z podjętą Uchwałą w 2015 r., na mocy której
powołano zespół redakcyjny.

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych
i zastrzega sobie prawo do redagowania, skraca-
nia i adiustacji nadesłanych tekstów.

Materiały do numeru na I kwartał przy-
mowane są do 15 stycznia, na II kwartał
— do 15 kwietnia, na III kwartał — do 15
lipca, na IV kwartał — do 15 października.

Redakcja nie odpowiada za treść ogłoszeń,
zamieszczonych reklam i materiałów
promocyjnych.

Opinie zawarte w nadesłanych tekstach są
opiniami ich autorów i nie muszą odzwierciedlać
stanowiska Zarządu CPSD.

Przedruki z kwartalnika „Asystent” dozwolone są
wyłącznie za uprzednią pisemną zgodą Wydawcy.

Zagadki o ptakach

Barbara Kosmowska

Barbara Kosmowska – dr filologii polskiej, literaturoznawczyni, pisarka, laureatka wielu ogólnopolskich nagród za twórczość dla dzieci i młodzieży. Jej książki znalazły się w kanonie lektur szkolnych w Polsce i Ukrainie.

1.

Na te piękne ptaki
Cała Polska czeka.
Przylatują wiosną
Zmęczone, bo z daleka.

Czekają również ich gniazda
Na słupach i kominach
A im tych gniazd jest więcej,
tym szczęśliwsza gmina.

Bo ludzie lubią myśleć,
Że gdy ów ptak przyleci,
To zjawią się w ich domach
oczekiwane dzieci.

Może dlatego przez ludzi
Ptak to szczególnie kochany.
I gdy się wiosna budzi,
Czekamy na...

2.

Tego ptaka każdy Polak zna,
W naszym godle swoje miejsce ma.
Na króla ptaków został stworzony,
Chociaż na co dzień nie nosi korony
Od zawsze polskie dzieci wiedziały,
Że ptakiem tym jest...

3.

Choć ma piękne oczy, chętnie nasłuchuje,
Uwielbia wieczory i noce, bo wówczas pohukuje.
A jeśli dodam, że „mądrość ma w głowie”,
Každy odgadnie, że mowa o...

4.

Kiedyś był brzydkim kaczątkiem
I nie miał pojęcia, kim będzie,
A potem się okazało, że został pięknym...

5.

Mówią, że pierwsza wiosny nie czyni,
W podniebnych lotach to niemal mistrzyni.
Czarna i smukła lata nisko,
Gdy z chmur za chwilę spadnie deszczysko.

6.

Sama nie lubi wychowywać dzieci,
więc chętnie do cudzych gniazdek leci,
podrzuca swe jaja innym ptakom,
taką jest mamą byle jaką.
Może dlatego, że od stuleci
Widzi tylko swe jaja, a nie swoje dzieci.
Więc zamiast dzieci chowaniem zajmuje się... kukaniem.

Rebusy

Aneta Matyszczyk

Aneta Matyszczyk – nauczycielka w Polskiej Szkole Sobotniej im. bł. ks. Jerzego Popiełuszki w Derby CT/USA. Rzecznik prasowy CPSD w NY.

Dni tygodnia to jedna z podstawowych jednostek czasu, którą wykorzystujemy w celu organizacji naszego życia codziennego: nauki, pracy, różnego rodzaju aktywności, czy też odpoczynku. Każdy tydzień składa się z siedmiu dni, których kolejność jest ustalona przez wielowiekową tradycję i ujęta w kalendarzu: poniedziałek, wtorek, środa, czwartek, piątek, sobota i niedziela.

Opanowanie nazw dni tygodnia jest ważnym elementem edukacji dzieci. Pomaga im lepiej zrozumieć otaczający świat i umożliwia organizację codziennych czynności. Znajomość tych nazw jest istotna dla skutecznej komunikacji. Ucząc się ich, dzieci mogą porozumiewać się z innymi, potrafią planować i organizować swoje zajęcia.

Istnieje wiele kreatywnych sposobów przyswojenia określeń dni tygodnia: piosenki, rymowanki, gry i zabawy, ćwiczenia interaktywne, zagadki, rebusy. Wszystkie zadania i ćwiczenia należy dostosować do indywidualnych możliwości ucznia. Proponowane przeze mnie rebusy to proste i zabawne sposoby, aby zachęcić dzieci do nauki tego nazewnictwa.

1. Przeskakując co drugą literę, odgadniesz temat Rebusów-Zgadusów.

D	E	N	R	I	K	T	L	Y	P	G
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

S	O	Z	D	R	N	B	I	F	A
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

2. Odszukaj w diagramie i zapisz nazwy dni tygodnia w odpowiedniej kolejności.

P	W	O	P	S	N	I	Ś	C	Z	P	S
W	T	S	N	O	I	C	P	Z	W	O	R
P	O	N	I	E	D	Z	I	A	Ł	E	K
Ś	R	I	W	C	Z	W	N	I	E	S	P
R	E	P	O	N	I	C	Ś	W	O	D	A
P	K	A	C	Z	W	A	R	T	E	K	C
I	W	T	O	C	Z	S	O	B	O	T	A
W	T	K	E	K	Ś	R	D	O	W	P	S
Ś	O	D	K	P	R	T	A	D	T	O	A
O	P	I	A	T	E	K	Ś	A	R	E	K
T	E	D	T	N	K	A	R	D	K	P	O
A	K	O	N	I	E	D	Z	I	E	L	A

---

3. Rozwiąż anagramy i zapisz odpowiedzi.
W specjalnie wyznaczonych miejscach wpisz numer porządkowy każdego dnia tygodnia.

K W O T E R

Z C A W E R K T

O S B T O A

Z N D I E I A E L

D O P I N Z E K E I Ł A

A Ś D R O

I T P K A Ą E

4. Wpisz w puste miejsca tabeli nazwy dni tygodnia, przestrzegając prawidłowej kolejności.

WCZORAJ	DZIŚ	JUTRO
SOBOTA	NIEDZIELA	PONIE- DZIAŁEK
	PIĄTEK	
		ŚRODA
NIEDZIELA		
	CZWARTEK	
WTOREK		
		NIEDZIELA

5. Rozwiąż rebusy.

AFIOR + END + LEK

CZ +

GRYS +

K + JEŁ

D + C=Z

K

EK

Θ

KA=ÓR

Idzie wiosna

Lucyna Bzowska

Lucyna Bzowska – prezes PSPiA KLANZA Oddział w Bogatyni oraz wiceprezes Fundacji Edu-SEN. Wdraża pedagogikę zabawy w proces dydaktyczny i wychowawczy. Szkoli nauczycieli polskich i polonijnych. Autorka publikacji dla nauczycieli klas I–III.

ŚW tym roku moje propozycje dotyczyć będą tematów związanych z porami roku – zaczniemy od zwiastunów nadchodzącej wiosny.

Zaprezentowane metody są dostosowane do klas 0–III, jednak niektóre z nich mogą być interesujące także dla starszych uczniów. Zabawy te nie tylko wprowadzą dzieci w atmosferę wiosny, ale również staną się doskonałym narzędziem do rozwijania różnorodnych umiejętności: wprowadzania i utrwalania słownictwa, kształtowania sprawnego wypowiedzania się i tworzenia spójnych tekstów.

Poniżej znajdziecie scenariusze poszczególnych zabaw, które można dostosować do potrzeb i celów zajęć. Każda propozycja może być punktem wyjścia do stworzenia kreatywnej jednostki lekcyjnej. Można ją również rozbudować i oprzeć na niej całą lekcję.

Podkreślam ważność konsekwentnego stosowania metod aktywnych, angażujących uczniów i sprzyjających efektywnej nauce. Praca poza ławkami, wykorzystywanie ruchu i zabawy to klucz do szybszego przyswajania wiedzy oraz rozwijania praktycznych umiejętności. Metody aktywizujące sprawiają, że proces edukacyjny stanie się ciekawszy dla uczniów, przez co pozytywnie wpłynie na ich motywację do nauki.

Mam nadzieję, że te propozycje zainspirują was do przygotowania zajęć, które nie tylko będą edukacyjne, ale również pełne entuzjazmu i radości.

Życzę udanych, efektywnych, angażujących uczniów wiosennych lekcji!

POWITANIE

(na melodię Panie Janie)

Dzieci stoją w kręgu. Śpiewają:

Nasza klasa, nasza klasa – klaszczą
ciesz się, ciesz się. – klepią w uda
Przyszła do nas wiosna, – małymi krokami wchodzi do środka koła,
przyszła do nas wiosna. – podnoszą ręce do góry i je opuszczają,
Bawmy się, uczmy się. – małymi krokami wracają na miejsca

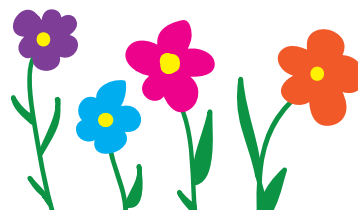
- Piosenka ze słowami dostosowanymi do tematyki lekcji może towarzyszyć dzieciom przez cały marzec. Dlatego nauczyciel zachęca uczniów, by wymyślili jeszcze inne – swoje teksty na powitanie wiosny.
- Piosenkę można również wykorzystać jako element działania edukacyjnego. Dzieci śpiewają i rytmicznie chodzą. Na koniec stają i wykonują polecenie, np. czytają wskazane przez nauczyciela sylaby, wymieniają skojarzenia z wiosną, układają zdania z wybranymi wyrazami, rozwijają je, odmieniają podany czasownik przez osoby, wymieniają czynności, które można wykonywać wiosną na dworze, podają przymiotniki do podanego rzeczownika i słownictwo nawiązujące do ilustracji. Każde polecenie przedzielone jest rytmicznym chodzeniem i śpiewaniem piosenki.

IDZIE WIOSNA

Dzieci swobodnie stoją. Nauczyciel mówi i dowolnie interpretuje po jednym wersie wierszyka, a dzieci powtarzają słowa i ruch:

Idzie wiosna, kwiaty kwitną.
Już zielono jest na łące.
Wkrótce śnieg zupełnie zniknie
i przygrzeje mocniej słońce.

Działanie powtórzyc 2–3 razy, zmieniając interpretację ruchową.

DOKOŃCZENIE ZDANIA „WIOSNA TO...”

Nauczyciel pisze na tablicy lub na dużym arkuszu papieru: *Wiosna to...* a zadaniem dzieci jest dokończyć zdanie. Wszystkie przykłady zapisuje, np.:

Wiosna to...

- pora roku,
- czas powrotu bocianów do gniazd,
- zabawy na podwórku,
- spacer,
- młode liście na drzewach,
- pora wegetacji roślin,
- święta.

Dzieci czytają zapisane przykłady – z wybranymi mogą układać zdania, tworzyć spójne wypowiedzi, zapisać notatkę do zeszytu o wiosnie. *Wiosna to...* każde dziecko może wybrać i zapisać pięć przykładów.

Pamiętajmy o profilaktyce ortograficznej – dokładnym przeczytaniu wyrazu, który dzieci mają zapisać, i przeczytaniu go po zapisaniu – wolno i sylabami, oraz sprawdzeniu poprawności zapisu.

TO JEST...

Na środku sali nauczyciel kładzie rysunki przedstawiające oznaki wiosny, np. pąki, kwiaty, bociany. Bierze jeden rysunek, np. pąki, i mówi: *pąki*. Podaje go osobie siedzącej po jego prawej stronie, ta powtarza nazwę zwiastuna wiosny i podaje rysunek dalej itd. Gdy wróci on do nauczyciela, ten pyta: *To są pąki?* Dzieci głośno odpowiadają: *Tak, to są pąki*. W taki sam sposób krąg „obiegają” wszystkie rysunki, które nauczyciel przekazuje raz osobie siedzącej po jego prawej stronie, a raz po lewej.

Następnie dzieci wymieniają nazwy zwiastunów wiosny, dzielą je na sylaby, układają z nimi zdania, zapisują w zeszytach.

WIOSENNE SEKWENCJE

Dzieci siedzą przy stolikach. Każde ma kartkę. Składa ją na pół pionowo i na pół poziomo – otrzymuje cztery okienka, w których rysuje kolejno: motyla, kwiat, słońce, listek (atrybuty wiosny). Następnie rozcina kartkę po liniach zgięcia – otrzymuje cztery małe karteczki. Siada z nimi w kręgu na dywanie. Chętne dziecko układa swoje rysunki w dowolnej kolejności, wypowiadając ich nazwy. Kolejne kontynuuje sekwencję ze swoich rysunków. Działanie powtarza kilkoro dzieci.

Na rysunkach można oprzeć całe zajęcia. Można wykorzystać je do zabaw w układanie sekwencji, do budowania zdań, do utrwalania liczby pojedynczej i mnogiej, do tworzenia zbiorów i liczenia ich elementów, do tworzenia grup itp.

Przykładowe działania ćwiczące zarówno język, jak i koncentrację: nauczyciel lub chętne dziecko, wykorzystując rysunki, układa sekwencję z brakującymi elementami, a dzieci ją uzupełniają – wypowiadając co jest, a czego nie ma.

Dzieci wybierają sobie po jednym rysunku. Podczas muzyki lub rytmu wybijanego przez nauczyciela chodzą i wymieniają się kartkami. Na koniec stają i dobierają się w grupy. Zespół tworzą uczniowie z takimi samymi rysunkami. Przedstawiają się, wykrzykując nazwę swoje obrazka. W następnym etapie w grupach można układać zdania z danym wyrazem.

W każdej rundzie dzieci mogą zmieniać rysunek. W ten sposób za każdym razem będą zbiori o innej liczbie dzieci. Jeżeli utrwalamy liczebniki, warto ustalić liczbę dzieci w każdym zbiorze. Zapisywać ją, odczytywać i porównywać.

CZYTAMY WYRAZY

Nauczyciel zapisuje na kartkach wyrazy związane z wiosną, dostosowując je do wieku i możliwości dzieci: *motyl, motyle, kwiat, kwiaty, drzewo, drzewa, krzew, krzewy, ptak, ptaki, pszczoła, pszczoły, pąk, pąki*. Może je mieć wcześniej przygotowane lub zapisywać przy dzieciach, zachęcając je do czytania. Do każdego wyrazu nauczyciel ma przygotowane proste rysunki.

Działanie można przeprowadzić w kilku etapach.

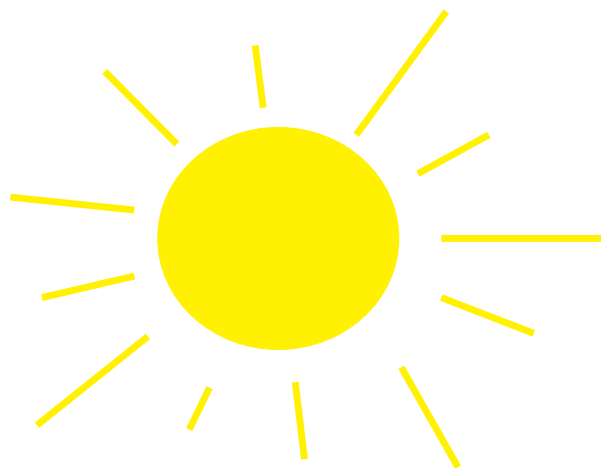
1. Dzieci czytają zapisane wyrazy.
2. Podają nazwy rysunków.
3. Dobierają rysunki do zapisanych wyrazów.
4. Dzieli wyrazy i rysunki na dwa zbiory – liczba pojedyncza i mnoga.
5. Układają zdania z wyrazami lub nazwami rysunków.
6. Układają spójne wypowiedzi, wykorzystując wyrazy lub rysunki.

Każdy etap można zrealizować w sposób aktywny, angażujący uczniów. Ważne, aby dzieci miały okazję do powtarzania wyrazów i układania z nimi zdań.

Przykłady działań

Dzieci stoją wokół rozłożonych kartek z napisanymi wyrazami. Chętna osoba odczytuje wybrany wyraz i wyznacza ucznia do wskazania go na kartce. Dziecko, które pokazywało zapisany wyraz, kontynuuje zabawę.

Kartki z wyrazami i rysunkami zostają rozłożone na podłodze. Nauczyciel zaprasza dzieci do bicia rekordu w łączeniu wyrazów z odpowiednimi rysunkami na czas. W każdej rundzie nauczyciel lub chętne dziecko mierzy czas wykonania zadania. Można przeprowadzić 2–3 rundy. Należy zapisywać czasy, a potem je przeanalizować: w której rundzie zadanie zostało wykonane najszybciej, a w której najwolniej.

Można również zaproponować dzieciom dobieranie wyrazów do rysunków jako wyścigi. Z jednej strony klasy leżą rozłożone rysunki, a z drugiej kartki z napisami. Dzieci podzielone są na dwie gromady. Te z pierwszej grupy po kolei biegają, dopasowując wybrane kartki z podpisami do odpowiednich rysunków (z wyznaczonego miejsca). Uczniowie z drugiej grupy pełnią funkcję obserwatorów – mierzą czas i sprawdzają poprawność wykonania zadania. Po każdej rundzie grupa obserwująca przelicza dobrane pary i odczytuje wyrazy.

Dzieci dzielą zapisane wyrazy na dwa zbiory – w liczbie pojedynczej i mnogiej. To samo robią z rysunkami. Powstają w ten sposób 4 zespoły. Przy każdym zbiorze staje grupa dzieci. Osoba stojąca przy pierwszym zbiorze (najpierw wylosować, który zbiór jest pierwszy) wybiera jeden przykład, odczytuje wyraz lub podaje nazwę rysunku. Uczniowie z pozostałych zespołów jak najszybciej wyszukują w swoich zbiorach podany przykład (jedne w liczbie pojedynczej, inne mnogiej) i po kolei odczytują wyraz lub podają nazwę rysunku. Można również podzielić dzieci na dwie grupy – liczba pojedyncza i mnoga.

OZNAKI WIOSNY

Nauczyciel pokazuje ilustracje zwiastunów wiosny, np. kwiaty, pąki i listki na drzewach, słońce, motyle, pszczoły, a dzieci nazywają je i do każdego wymyślają ruch. Z przywołanymi wyrazami tworzą zdania. Następnie nauczyciel, wykorzystując te same słowa, opowiada o wiosnie (jednocześnie na tablicy umieszcza ilustracje), np. *Wiosną kwitną kwiaty. Nad kwiatami latają motyle i pszczoły. Coraz mocniej grzeje słońce.* Dzieci pokazują te zjawiska ruchem. Chętne powtarzają wypowiedź nauczyciela, przedstawiając ruchem zwiastuny wiosny.

W drugiej rundzie działanie jest odwrócone – chętny uczeń ilustruje ruchem zwiastun (zwiastuny) wiosny, a klasa nazywa go.

Na koniec dzieci mogą zapisać w zeszycie wyrazy związane ze zwiastunami wiosny lub zbudować 2–3 zdania.

ZWIASTUNY WIOSNY W LICZBIE POJEDYNCZEJ I MNOGIEJ

Nauczyciel podnosi rękę i mówi zdanie z rzeczownikiem w liczbie pojedynczej, np. *Motyl lata nad kwiatami*. Potem podnosi obie ręce i mówi zdanie z rzeczownikiem w liczbie mnogiej: *Motyle latają nad kwiatami*.

Następnie nauczyciel wypowiada zdanie z rzeczownikiem w liczbie pojedynczej, dzieci budują zdanie z rzeczownikiem w liczbie mnogiej, dopasowując do niego formę czasownika, i podnoszą dwie ręce do góry; nauczyciel tworzy zdanie z rzeczownikiem w liczbie mnogiej, dzieci wypowiadają zdanie z rzeczownikiem w liczbie pojedynczej, dopasowując do niego czasownik, i podnoszą jedną rękę.

Takie proste ćwiczenia należy systematycznie powtarzać, aby dzieci mówiąc, umiały prawidłowo dostosowywać formy wyrazów pod względem liczby.

OPIS ILUSTRACJI

Nauczyciel pokazuje dzieciom ilustracje dotyczące wiosny. Uczniowie oglądają je i wypowiadają skojarzenia z nią związane. Nauczyciel zapisuje je na kartkach. Następnie chętni uczniowie opisują ilustracje – można zapisać w zeszycie skojarzenia lub utworzyć 2–3 zdania spójnego tekstu.

Można wykorzystać jedną ilustrację lub 2–3.

WIOSENNY SPACER – MASAŻYK

Dzieci stoją w kręgu, jedno za drugim. Powtarzają za nauczycielem tekst wierszyka, wykonując odpowiednie ruchy na plecach tych, którzy stoją przed nimi. Odwracają się w lewą stronę i powtarzają działanie:

<i>Już słońce mocniej grzeje, więc się każde dziecko śmieje.</i>	– dłońmi rozcierają plecy, – rysują oburącz uśmiechy,
<i>Ja na spacer pójdę sobie,</i>	– przebierają palcami, naśladując marsz,
<i>kilka ćwiczeń przy tym zrobię.</i>	– palcami obu rąk naśladują bieg,
<i>Trochę skoków, skłony trzy,</i>	– lekko uderzają dłońmi, imitując podskoki,
<i>przecież dobrze zrobią mi.</i>	– rozcierają plecy.

WIOSNA I CZYTANIE SYLAB

Wiosna stwarza dużo możliwości do atrakcyjnych zabaw z sylabami.

Motyle i kwiaty

Nauczyciel rozdaje dzieciom kartki w kształcie motyli i kwiatów z napisanymi sylabami z wprowadzanych lub utrwalanych paradygmatów. Przy piosence o tematyce

wiosennej, wierszu, płasie, dzieci chodzą po sali i szukają takich samych sylab, tworząc pary. Następnie każda dwójka prezentuje i czyta swoje sylaby.

Pszczoły i ule

Dzieci mają kartoniki z sylabami z wprowadzanego paradygmatu lub z paradygmatów utrwalanych. Nauczyciel rozkłada kartki, które są np. ulami. Uczniowie przejmują rolę pszczół i lecą po kolei do odpowiednich uli, zanosząc nektar (kartkę z sylabą). Kładą na kartce swoją sylabę i odczytują ją.

Ptaki i gniazda

Uczniowie mają kartki z sylabami z wprowadzanego paradygmatu lub z już przerobionych. Nauczyciel kładzie na podłodze kilka hula-hopów, będących w zabawie gniazdami. Każde gniazdo ma przypisaną sylabę. Podczas muzyki lub wybijanego przez nauczyciela rytmu uczniowie poruszają się pomiędzy rozłożonymi hula-hopami i wymieniają się kartkami. Gdy muzyka milknie, stają w danym hula-hopie i po kolei odczytują sylaby. Należy powtórzyć kilka rund.

PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Dzieci odpowiadają na pytania: *Co było ciekawe? Co jest ważne i co należy zapamiętać?*

Wymieniają skojarzenia z wiosną.

Bibliografia:

- L. Bzowska, R. Kownacka, *Uczymy się, bawiąc. Klasa I, II, III. Propozycje bloków tematycznych, zabaw i metod aktywizujących w klasach I–III*, Lublin 2000, Wydawnictwo KLANZA.
- L. Bzowska, R. Kownacka, *Uczymy się, bawiąc z Naszym Elementarzem część 1, 2, 3, 4. Propozycje zabaw i metod aktywizujących*, Lublin 2015, Wydawnictwo KLANZA.
- L. Bzowska, A. Godlewska, E. Ławczys, A. Zawacka-Uveges, *INSPIRATOR. Uczę się czytać i pisać. 5–6 lat*, WYDAWNICTWO EDUKACYJNE SEN, 2022.
- L. Bzowska, A. Godlewska, E. Ławczys, A. Zawacka-Uveges, *INSPIRATOR. Czytam i piszę. Klasa 1*, WYDAWNICTWO EDUKACYJNE SEN, 2021.
- L. Bzowska, A. Godlewska, E. Ławczys, A. Zawacka-Uveges, *INSPIRATOR. Uczę się, bawię i poznaję świat. Klasa 2*, WYDAWNICTWO EDUKACYJNE SEN, 2021.

Lucyna Bzowska

Ćwiczenia interaktywne – Wiosna

Zeskanuj kody QR, aby wykonać ćwiczenia

Poezja Skamandrytów

Joanna Balcerzyk

Lekcja dla klasy III szkoły średniej

Temat lekcji: „Wesoło w czubie i w piętach” – radość i pochwała codzienności w wierszach poetów Skamandra.

CELE OGÓLNE

- zapoznanie uczniów z ogólnymi informacjami na temat życia literackiego w Polsce po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku,
- zaznajomienie uczniów z poetyką grupy Skamander,
- interpretacja wybranych wierszy Kazimierza Wierzyńskiego i Juliana Tuwima

CELE SZCZEGÓŁOWE

Uczeń zna:

- przedstawicieli grupy poetyckiej Skamander oraz okoliczności jej powstania,
- najważniejsze wspólne cechy poezji Skamandrytów.

Uczeń potrafi:

- zinterpretować wybrane wiersze K. Wierzyńskiego i J. Tuwima,
- wskazać w nich realizację najważniejszych postulatów dotyczących poezji sformułowanych przez Skamandrytów.

Uczeń rozumie:

- przyczyny odejścia poetów od tematyki niepodległościowej oraz zainteresowania codziennością,
- nowatorstwo poezji Kazimierza Wierzyńskiego i Juliana Tuwima.

METODY I FORMY PRACY

- rozmowa z uczniami (elementy heureka),
- elementy wykładu,
- praca z tekstem.

Joanna Balcerzyk – absolwentka Wydziału Filologii Polskiej na UAM w Poznaniu oraz studiów podyplomowych na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Społecznych UW; nauczycielka języka polskiego i WOS w I LO w Kaliszu; egzaminator maturalny.

POMOCE DYDAKTYCZNE

- podręcznik: A. Siek, A. Witowska, M. Kończewska, *Podręcznik literacko-językowy dla polonijnych szkół średnich. Dwudziestolecie międzywojenne, Wojna i okupacja, Współczesność. Klasa III Liceum*, Chicago 2015,
- karta pracy.

PRZEBIEG LEKCJI

1. Lekcję warto rozpocząć od przypomnienia uczniom faktów związanych z odzyskaniem przez Polskę niepodległości w 1918 roku. Nauczyciel wskazuje związek między sytuacją polityczną a życiem literackim. Zwraca szczególną uwagę na fakt, że poeci, żyjąc w wolnym już kraju, poczuli się zwolnieni z obowiązku służby ojczyźnie i uprawnieni do wyrażania radości oraz zachwytu teraźniejszością i życiem codziennym. Słynny stał się cytat z wiersza Jana Lechonia „Herostrates”: *A wiosną – niechaj wiosnę, nie Polskę zobaczę*, który wprost wyrażał odejście od tematyki narodowej – wiosna nie jest tutaj symbolem nadziei na niepodległość, a po prostu porą roku. Następnie nauczyciel, posługując się podręcznikiem (s. 23), zapozna uczniów z informacjami o życiu literackim i tworzeniu się licznych grup poetyckich w dwudziestolecie międzywojennym.
2. Kolejna część lekcji będzie poświęcona zebraniu najważniejszych wiadomości o grupie Skamander. Nauczyciel w tym celu może posłużyć się materiałami

ikonograficznymi (portretami poetów tworzących grupę, Regulaminem i cennikiem dla gości kawiarni „Pod Picadorem” itp.) oraz podręcznikiem (s. 23). Uczniowie powinni poznać okoliczności powstania tej grupy poetyckiej (Warszawa 1919, pisma „Pro Arte et Studio” oraz „Skamander”, pochodzenie nazwy od mitycznej rzeki opływającej Troję, powstanie kawiarni „Pod Picadorem”, wspólne zainteresowania poetów tworzących grupę) oraz nazwiska poetów, którzy ją tworzyli (Julian Tuwim, Kazimierz Wierzyński, Jan Lechoń, Antoni Słonimski, Jarosław Iwaszkiewicz). Warto przy tej okazji poinformować młodzież, że rok 2024 został ustanowiony decyzją Sejmu RP rokiem Kazimierza Wierzyńskiego, który uczniom w Ameryce powinien być szczególnie bliski, gdyż wiele lat swojego życia spędził na emigracji, mieszkając między innymi w Sag Harbor na Long Island.

Nauczyciel informuje uczniów, że Skamandryci nie stworzyli programu poetyckiego, który obowiązywałby wszystkich członków, ponieważ cenili sobie indywidualizm twórczy. Mieli jednak wiele wspólnych poglądów na temat roli poezji i sposobów jej tworzenia oraz tematów, którymi warto, a nawet należy się zainteresować. Wyrażali je na łamach swoich pism i w pierwszych latach istnienia Skamandra wprowadzali do swoich wierszy. W celu lepszego zrozumienia tych poglądów uczniowie rozwiązują zadanie nr 1 w Karcie pracy (ze względu na skomplikowany i nieco archaiczny język zamieszczonego fragmentu artykułu rozwiązanie to będzie być może wymagało pomocy nauczyciela). Celem tego ćwiczenia jest ustalenie głównych cech wspólnych poezji Skamandrytów:

- skupienie się na teraźniejszości,
- pochwała codziennego życia,
- optymizm,
- zainteresowanie postępem technicznym, miastem,
- stosowanie prostego języka,
- odrzucenie roli poety-wieszczka (kaznodziei).

3. Kolejnym etapem zajęć będzie interpretacja wiersza Kazimierza Wierzyńskiego „Tak bosko rzucać na wiatr swoje słowa” (podręcznik s. 23).

Nauczyciel odczytuje tekst i prosi o określenie jego nastroju oraz wrażeń z lektury. Uczniowie powinni zauważyć, że wiersz jest pogodny i optymistyczny.

Następnie, korzystając z rozwiązania zadania nr 1 z Karty pracy, młodzież sprawdza, czy cechy tam wypisane da się znaleźć w utworze Wierzyńskiego. Zapewne pojawią się wypowiedzi o optymizmie oraz prostocie języka. Nauczyciel może zwrócić uwagę uczniów na fakt, iż poeta wykorzystał w wierszu związek frazeologiczny (*rzucać słowa na wiatr*), ale posłużył się nim w dosłownym znaczeniu. Na zakończenie uczniowie rozwiązują zadanie nr 2 z Karty pracy, a następnie odczytują odpowiedzi.

4. Nauczyciel czyta wiersz Juliana Tuwima „Do krytyków” (podręcznik s. 24). Objasnia niezrozumiałe słowa, a następnie, analogicznie jak przy poprzednim wierszu, poleca młodzieży sprawdzić, które cechy poezji Skamandrytów znalazły się w tym utworze. Zapewne uczniowie wskażą zainteresowanie codziennością, wiosną, miastem i techniką, optymizm, zabawę językiem.

W kolejnej części zajęć uczniowie rozwiązują zadanie nr 3 z Karty pracy, które pozwoli im ustalić najważniejsze fakty dotyczące kreacji podmiotu lirycznego oraz tematyki wiersza.

Po zakończeniu pracy zadanie powinno zostać odcytane i skomentowane przez nauczyciela.

Podsumowanie

Aby usystematyzować wiadomości z lekcji, uczniowie wskazują na cechy wspólne obu omówionych wierszy. Odpowiadają też na pytanie, z czego ich zdaniem wynika optymizm tych utworów oraz oderwanie od tematyki niepodległościowej i narodowej.

KARTA PRACY NR 1

Zadanie 1

Przeczytaj fragmenty artykułu „Słowo wstępne do Skamandra” z 1920 roku i spróbuj wskazać pięć głównych założeń poezji Skamandrytów.

[...] Wierzymy głęboko w dzień dzisiejszy, którego dziećmi wszyscy się czujemy. [...] Nie chcemy przeoczyć zła, ale miłość nasza jest nad wszelkie zło silniejsza: dlatego kochamy dzień dzisiejszy niezachwiana, pierwszą miłością, jesteśmy i chcemy być jego dziećmi. [...] Największą nowiną jest cały dzisiejszy świat, jest życie współczesne, jesteśmy my sami; kto dla siebie przestał być nowiną, ten jest upiorem pomiędzy żywymi, choćby z krzykiem życie udawał. [...] Chcemy raz jeszcze, ale raz jedyny i niebywały, ukazać wiośniany oddech poranków i płynny smutek wieczorów, dziki marsz żelaznych pociągów i rezedowy zapach księżycowych światel, rozwichrzony zgiełk wielkowiejskiej ulicy i miękki spokój białych dworków przysłoniętych sadami, — wszystko to wchłonąć w siebie i mówić słowem prostym, a szerokim jak rozwarcie matczynych ramion.

Chcemy być poetami dnia dzisiejszego, i w tem nasza wiara i cały nasz „program”. Nie kusi nas kaznodziejstwo, nie pragniemy nikogo nawracać, ale chcemy zdobywać, porywać, zapalać serca ludzi, chcemy być ich uśmiechem i ich płaczem; [...]

Wierzymy w zesłanie ducha Bożego na dusze, ale także i w pracę w tym duchu, i wiemy, że tą tylko drogą rzetelnej i sprawnej twórczości zbudować potrafimy kościół nowej sztuki, jaki się nam marzy, przybytek pojednania szczytów z dolinami, i obudzić pieśń, co iść będzie z ust do ust, z serc do serc, jak dobra wieść, jak radosne witanie nowego poranka. I choćby pieśń ta mówiła tylko o rzeczach tak przemijających i tak niegodnych spojrzenia, jak krople porannej rosy, drżącej gwiazdami na puszystych trawach, nie zawstydzimy się jej i nie zaprzemy, gdyż będzie ona prawdą i pracą naszych dusz i oczu dość bystrych, by w świecącej kroplicy ujrzeć wielką niepomniejszoną twarz świata. Nie chcemy wielkich słów, chcemy wielkiej poezji; wówczas każde słowo stanie się wielkie.

Słowo wstępne do „Skamandra”, 1920, nr 1, [w:] Jadwiga Zacharska, *Skamander*, Warszawa 1977, s. 104–108.

1. _____
_____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

Zadanie 2

Odpowiedz na poniższe pytania dotyczące wiersza K. Wierzyńskiego „Tak bosko rzucać na wiatr swoje słowa”.

a) Co jest tematem wiersza?

_____
_____
_____
_____
_____

b) W jakim nastroju znajduje się osoba mówiąca w wierszu? Co czuje?

_____
_____
_____
_____
_____

c) W jaki sposób wypowiada się podmiot liryczny? Wskaż kilka słów potocznych w jego wypowiedzi.

_____
_____
_____
_____
_____

Zadanie 3

Na podstawie wiersza J. Tuwima „Do krytyków” uzupełnij poniższe zdania:

d) Tematem wiersza Tuwima jest _____

e) Podmiot liryczny to prawdopodobnie _____
_____ ponieważ zwraca się do krytyków.

f) Jest w nastroju _____. Można to stwierdzić, ponieważ mówi o _____

_____. Zachwycę się _____
_____ oraz _____.

Wśród legend o Słowianach

Agata Szeska

Agata Szeska – absolwentka historii i dziennikarstwa UAM, wieloletnia nauczycielka historii w PSD w Nowym Jorku oraz w Polsce.

Lekcja dla klasy V szkoły podstawowej

CELE OGÓLNE

- Zapoznanie uczniów z legendarnymi początkami Polski.

CELE OPERACYJNE

Uczeń zna/ wie

- legendy: „O Lechu, Czechu i Rusie”, „O złym księciu Popielu”, „O smoku wawelskim”, „O Wandzie”,
- znaczenie słów: *Słowianie, plemię, dynastia, Polanie*,
- kim byli Słowianie i kiedy przybyli w rejon Europy Środkowo-Wschodniej.

Uczeń rozumie

- jak wyglądało życie na terenach obecnego państwa polskiego.

Uczeń potrafi

- wskazać na mapie miejscowości: Biskupin, Gniezno, Kraków, oraz rzeki: Wisłę, Odrę i Wartę.

METODY I FORMY PRACY

- drama,
- wykład,
- rozmowa z uczniami – pogadanka,
- praca w grupach.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- podręcznik,
- mapa,
- film edukacyjny,
- karty pracy.

PRZEBIEG LEKCJI

Czynności organizacyjne

- sprawdzenie listy obecności,
- podanie celów lekcji.

Wstęp

- Uczniowie przypominają, jakimi cechami różnią się: legenda, baśń, historia.
- Przypominają znaczenie nazw: *Słowianie, Polska, Polanie*.

Część właściwa lekcji

1. Nauczyciel opowiada o odkryciu pradawnej osady Biskupin oraz o tym, jak wyglądało życie w dawnej osadzie. Opowieść ilustruje filmami „Jak budowano Biskupin?”.
https://www.youtube.com/watch?v=nKaUm0YU_fo
<https://www.youtube.com/watch?v=RfTMqSuhAXw>
<https://www.youtube.com/watch?v=O2nMUjAdPx0>
2. Opowiada, kim byli Słowianie, oraz kiedy przybyli do Europy; pokazuje na mapie rzeki: Wisłę, Odrę i Wartę.
3. Uczniowie podzieleni na grupy czytają z podręcznika legendy: „O Lechu Czechu i Rusie”, „O złym Księciu Popielu”, „O smoku wawelskim”, „O Wandzie”, a następnie odgrywają scenki, które przedstawiają legendy. Nauczyciel objaśnia zagadnienia i trudne słowa, które pojawiły się w opowieściach.

Podsumowanie

W ramach podsumowania lekcji uczniowie wykonują ćwiczenia oraz odpowiadają na pytania?

- Co zapamiętaliście z dzisiejszej lekcji?
- Co was zaskoczyło?
- Co musicie utrwalić w domu?

Nauczyciel prosi uczniów, aby wychodząc, pozostawili emotki/bużki, które są informacją zwrotną dla nauczyciela, czy zdaniem ucznia cel lekcji został zrealizowany.

KARTA PRACY

Zadanie 1

Z rozsypanki ułóż nazwy miejscowości.

K	Ó	R	A	K	W

B	S	I	P	U	I	K	N

G	N	Z	E	N	I	O

Zadanie 2

Wymień nazwy legend, które opowiadają o przedhistorycznych dziejach Polski.

Zadanie 3

Podkreśl właściwe dokończenie zdań:

- Wanda rzuciła się do rzeki Wisły/ Warty.
- Myszy zjadły złego księcia Popiela/ Kraka.
- Ptak, który zachwyił Lecha, to orzeł/ gołąb.

Zadanie 4

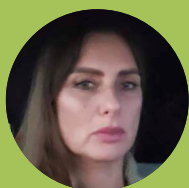
Określ, czy poniższe zdania są prawdziwe – **P**, czy fałszywe – **F**.

Szewczyk Skuba znalazł sposób, aby pozbyć się smoka.	P	F
Piast został zjedzony przez myszy.	P	F
Wanda była córką księcia Kraka.	P	F

Skutki antropopresji w Polsce

Dorota Nagowska

Dorota Nagowska – absolwentka studiów magisterskich z geografii oraz studiów podyplomowych z bankowości i rachunkowości, z wzornictwa przemysłowego oraz podstaw ekonomii i przedsiębiorczości, nauczycielka w szkołach średnich w Słupsku.

Lekcja dla klasy IV szkoły ponadpodstawowej (zakres podstawowy)

Czas trwania zajęć: 90 minut

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- definiuje termin *antropopresja*,
- zna źródła najważniejszych zagrożeń dla środowiska geograficznego,

- odróżnia krajobrazy: pierwotny, naturalny, kulturowy i zdewastowany,
- wyjaśnia wpływ działań poszczególnych sektorów gospodarki na środowisko,
- wskazuje na mapie Polski obszary ekologicznie zagrożone,
- charakteryzuje zjawisko efektu cieplarnianego, wymienia jego naturalne i antropogeniczne przyczyny oraz konsekwencje przyrodnicze i gospodarcze,
- wyjaśnia proces zanikania warstwy ozonowej, wskazuje jego główne źródło oraz konsekwencje,
- wyjaśnia proces powstawania kwaśnych opadów oraz ich wpływ na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego,
- wymienia najważniejsze źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych oraz największe katastrofy ekologiczne w obrębie ekosystemów morskich.

FORMY PRACY

- praca grupowa,
- praca indywidualna.

METODY PRACY

- podająca: opis, wykład informacyjny oparty na tablicy interaktywnej,
- operatywna: praca na podstawie treści dowolnego podręcznika z zakresu geografii Polski w szkole średniej i atlasu geograficznego, praca z kartami pracy,
- aktywizująca: burza mózgów, dyskusja z wykorzystaniem np. metaplanu, praca z Internetem.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- atlas geograficzny,
- podręcznik,
- materiały: Internet,
- karta pracy ucznia (załącznik nr 1),
- studium przypadku: materiały źródłowe wraz z pytaniami.

PRZEBIEG LEKCJI

Część wstępna (27–34 min)

1. Sprawy organizacyjne:
  - sprawdzenie obecności i pracy domowej z lekcji poprzedniej – 3 min,
  - podanie tematu i celów lekcji – 1 min.
2. Nauczyciel omawia problematykę związaną z hasłem: „Działaj lokalnie – myśl globalnie” i stosując burzę mózgów, uświadamia uczniom globalne skutki lokalnych działań człowieka
3. Następnie wyjaśnia model konsumpcyjnego stylu życia społeczeństwa, wskazując na relacje człowiek – środowisko (np.: *determinizm* – to problemy z pozyskiwaniem surowców, produkcja przewyższająca zagadnienia technologiczne i środowiskowe, ograniczona konsumpcja i niewielkie odpady i zmiany; *nihilizm* – to żywiołowe pozyskiwanie surowców na masową skalę, produkcja zanieczyszczająca środowisko, olbrzymia konsumpcja, duża ilość odpadów; *pozybilizm* – to pozyskiwanie surowców, produkcja, konsumpcja i ilość odpadów zgodna z zasadami ekorozwoju). Uczniowie zapisują krótką notatkę w zeszytach. Nauczyciel korzysta z prezentacji *Wpływ człowieka na środowisko* (https://www.geografia24.eu/geo_2023a_dane_pp_2/352_7_wplyw_czlowieka_na_srodowisko/pp2_7_01a.pdf).

Część właściwa (40–44 min)

1. Nauczyciel rozdaje uczniom kartę pracy (załącznik nr 1).

2. Następnie prezentuje na tablicy interaktywnej najważniejsze zagrożenia dla środowiska.
3. Po części teoretycznej uczniowie wspólnie z nauczycielem wypełniają karty pracy (jest to dla nich forma notatki lekcyjnej, najbardziej aktywni są oceniani oceną lub plusami) – załącznik nr 1.
4. Nauczyciel razem z uczniami poddaje analizie studium przypadku. W tym celu zapoznają się oni ze stroną internetową zawierającą materiały źródłowe dotyczące zagrożeń środowiska – „Czarnego Trójkąta” na granicy Polski, Czech i Niemiec (https://www.goryzierskie.pl/?file=art&art_id=246 – załącznik nr 2), oraz obecnego wpływu Elektrowni Turów na stan środowiska (<https://www.teraz-srodowisko.pl/aktualnosci/kopalnia-turow-wegiel-brunatny-wydobycie-po-2026-decyzja-srodowiskowa-wsa-warszawa-13501.html> – załącznik 3).
5. Uczniowie na podstawie analizy materiałów źródłowych, podręcznika i atlasu geograficznego, a także własnej wiedzy opracowują problem globalnych i lokalnych zagrożeń dla środowiska na przykładzie „Czarnego Trójkąta” i okolic Bogatyni w uwzględnieniu przyczyn, skutków oraz wniosków – załącznik nr 4.

Podsumowanie (7 min)

1. Nauczyciel podsumowuje temat lekcji, zbiera prace uczniów – załącznik nr 4, wyjaśnia ewentualne wątpliwości.

PRACA DOMOWA (5 MIN)

Wyjaśnij znaczenie hasła: „Działaj lokalnie, myśl globalnie”.

Załącznik nr 1
KARTA PRACY

Zadanie 1

Uzupełnij poniższą tabelę dotyczącą poszczególnych zagrożeń dla środowiska geograficznego. Następnie przyporządkuj im schematy ilustrujące poszczególne zjawiska.

Problem	Charakterystyka	Przyczyny	Obszar, którego wymienione problemy dotyczą – na świecie i w Polsce	Numer rysunku
Globalne ocieplenie klimatu				
Zanikanie warstwy ozonowej				
Kwaśne deszcze				
Zanieczyszczenie wód				

lasu jako formacji roślinnej. Chorowały bowiem nie tylko drzewa. Patologiczne zmiany zachowań i funkcji dotknęły organizmy na wszystkich poziomach troficznych. Ponadto uszkodzana była cała gospodarka energetyczna ekosystemu leśnego.

Do niedawna za głównego winowajcę śmierci izerskich (i w ogóle sudeckich) lasów uważano kopcące kominy węglowego zagłębia łżycko-czeskiego. Nowa, głębsza analiza przyczyn klęski rzuca na nią więcej naukowego światła. Przemysłowe zanieczyszczenia powietrza były bowiem ostatnią przyczyną zamierania lasu, jednak na całą sytuację złożyło się też wiele innych czynników. Człowiek ponosi odpowiedzialność za klęskę od początku osadnictwa na tym terenie. Ekstensywna działalność gospodarza prowadzona w Górach Izerskich od XVI wieku rozwinęła dziedziny przemysłu wymagające dużych ilości drewna: huty szkła, kopalnie rud metali oraz wypalanie węgla drzewnego. Stosowano wówczas prymitywne metody produkcji. Huty zwykle lokalizowano nad potokami górskimi. Wokół dokonywano masowego wyrębu naturalnego lasu. Kiedy kończyły się zapasy drewna w sąsiedztwie huty, zakład przesuwno w górę potoku, na dziewicze tereny. Takie wędrujące huty przemieszczały się coraz wyżej w góry, a na ich miejsce wkraczało pasterstwo i rolnictwo. W ten sposób wycinano drzewa aż do całkowitej eliminacji drzewostanów – w pierwszej kolejności buki i jawory, a następnie świerki i jodły. Zanieczyszczenia przemysłowe emitowane na południe i południowy-zachód od Gór Izerskich, gdzie znajdowały się duże europejskie okręgi przemysłowe, niesione przez przeważające z tych kierunków wiatry, trafiały na pierwszą barierę górską – tereny leśne w Sudetach.

Według Raportu Instytutu Inżynierii Ochrony Środowiska Politechniki Wrocławskiej z 1992 roku udział poszczególnych państw w zanieczyszczeniu Sudetów Zachodnich przedstawiał się następująco:

- zanieczyszczenia związkami siarki – Niemcy 42%, Czechy 40%, Polska 18%,
- zanieczyszczenia pyłami – Niemcy 33%, Czechy 44%, Polska 23%.

W 1997 roku na terenie dawnego województwa jeleniogórskiego, według danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, funkcjonowało 341 zakładów, których działalność była szkodliwa dla powietrza. W grupie tej dominującą rolę odgrywała Elektrownia Turów położona na zachodnim krańcu Gór Izerskich, w Bogatyni. W 1997 roku udział tej elektrowni w ogólnej emisji zanieczyszczeń pyłowych w byłym województwie jeleniogórskim wynosił 85,2%, a gazowych 93,5%. W 1996 roku województwo jeleniogórskie plasowało się na czwartym miejscu w kraju pod względem poziomu zanieczyszczeń wprowadzanych do atmosfery. Z obliczeń EMEP (European Monitoring and Evaluation Programme) wynika, iż w rejonie tzw. „Czarnego Trójkąta”, czyli sporego obszaru obejmującego północne Czechy, oraz polskie i niemieckie Łużyce, występowało najwyższe w Europie stężenie dwutlenku siarki (SO₂) (https://www.goryizerskie.pl/foto/art_246_717.jpg).

Załącznik nr 3

Pomimo protestów ekologów i zastrzeżeń czeskiego rządu polski minister klimatu przedłużył koncesję na wydobycie węgla brunatnego w Turowie. Organizacje społeczne nie składają jednak bronii, mimo zapewnień PGE o ograniczeniu wpływu na środowisko, walczą o zamknięcie elektrowni. Może się jednak okazać, że kominy w Turowie szybciej przestaną dymić z powodu innych „zielonych”. Minister klimatu Michał Kurtyka 20 marca 2020 roku przedłużył na kolejne sześć lat koncesję na wydobycie węgla brunatnego w kopalni Turów. W ten sposób polski rząd wybrnął na razie z ekologiczno-dyplomatycznej pułapki, w jaką wpadł m.in. po złożeniu przez czeski rząd zastrzeżeń w postępowaniu o wydanie nowej, 25-letniej koncesji na wydobycie w tej kopalni. Pierwotnie teren koncesji miał zostać rozszerzony. Teraz Polska Grupa Energetyczna, właściciel kopalni i elektrowni, zastrzega jednak, że

Osiem błogosławieństw

Krzysztof Gospodarzec

Krzysztof Gospodarzec – doktor na Wydziale Edukacji Uniwersytetu Fordham, NY. Koordynator Formacji Katechetycznej w diecezji Brooklyn oraz Dyrektor Programu Religijnego i katecheta przy parafii Św. Stanisława Kostki.

Lekcja dla klasy VI

Temat katechezy: Osiem błogosławieństw

Liczba jednostek lekcyjnych: jedna

OGÓLNY CEL KATECHETYCZNY

- zapoznanie ucznia z błogosławieństwami,
- ukazanie znaczenia ośmiu błogosławieństw, które obok Bożych przykazań stanowią podstawę naszej wiary.

CELE OPERACYJNE

- uczeń rozumie znaczenie błogosławieństw,
- potrafi podawać przykłady, jak wprowadzać błogosławieństwa w życie.

METODY I FORMY PRACY

- wykład: katecheta omawia rolę i znaczenie ośmiu błogosławieństw,
- zabawa i quiz.

POMOCE DYDAKTYCZNE

- multimedia,
- rekwizyty do poszczególnych błogosławieństw.

PRZEBIEG LEKCJI

Część wstępna katechezy

1. Modlitwa na rozpoczęcie zajęć.

2. Zabawa w „wisielca” (zalecenie: zamienić nazwę „wisielca” na „święty”; zamiast rysować człowieka na szubienicy, rysujemy człowieka z aureolą, czyli świętego). Odgadujemy hasło: szczęście. Po jego odgadnięciu pytamy uczniów: co to jest szczęście? Rozdajemy karteczki, zachęcając, aby każdy uczeń wymienił kilka rzeczy, osób, słów, które kojarzą mu się ze szczęściem. Zbieramy kartki po 2–3 minutach i zapisujemy na tablicy odpowiedzi. Po czym przejdziemy do listy szczęścia, którą proponuje nam Jezus, czyli do błogosławieństw.

Część zasadnicza katechezy

Czytamy fragment Pisma Świętego z Ewangelii św. Mateusza (Mt 5:3–12): Błogosławieństwa. Słowo *błogosławiony* oznacza *szczęśliwy*. Dlatego zabawa wstępna polegała na wyjaśnieniu pojęcia *szczęście*. Próbowaliśmy odkrywać razem z uczniami, w jaki sposób Pan Jezus definiuje *szczęście*. Omówienie wybranych błogosławieństw i przytoczenie przykładów wziętych z życia.

1. Ubodzy w duchu: to ci, którzy ufają Panu Bogu. Uboży w duchu oznacza nie tyle człowieka biednego, ale takiego, który zdaje sobie sprawę, że niewiele posiada sam z siebie i dlatego ufa bezgranicznie Bogu (ubogim w duchu może zatem być zarówno biedny, jak i bogaty).
2. Błogosławieni, którzy się smucą, lecz nie z powodu braku rzeczy materialnych czy zdolności, np. nowego telefonu, nowych butów, braku pewnych talentów, umiejętności, ale z powodu zła panującego na świecie lub w rodzinie. Osoba taka okazuje z troską, zasmucenie, jednak w miarę swoich możliwości stara się zapobiegać szerzeniu się zła.
3. Błogosławieni miłosierni: są to ci, którzy potrafią okazać miłość i przebaczenie innym ludziom.
4. Błogosławieni, którzy wprowadzają pokój, czyli tacy, którzy unikają sporów, kłótni, wojen, a jeśli nawet

w takich sytuacjach się znajdują, próbują szukać pokojowych rozwiązań.

5. Błogosławieni prześladowani dla wiary – to ci, którzy cierpią, ponoszą straty, a nawet oddają życie za wiarę.

Do wielu błogosławieństw należy powracać w ciągu następnych katechez, aby je utrwalić i przybliżyć ich znaczenie. Na przykład przy katechezie numer 7: *Święci* możemy ukazywać świętych jako szczęśliwych, ponieważ wypełniali poszczególne błogosławieństwa, np.: Błogosławieni, którzy wprowadzają pokój: *Jan Paweł II*. Błogosławieni prześladowani dla wiary: *bł. ks. Jerzy Popiełuszko*.

Podsumowanie katechezy

Może być w formie ćwiczenia, w którym uczniowie próbują podać przykłady wypełnienia lub zamiary wypełnienia wybranych błogosławieństw (w podręczniku z serii „Dobry Pasterz” do klasy szóstej *Perła Królestwa Bożego*, s. 17).

KARTA PRACY

Zadanie 1

Podaj przykłady do poszczególnych błogosławieństw

Błogosławieni ubodzy w duchu. (Czy pamiętasz, kiedy ostatnio zaufałeś/aś Panu Bogu w konkretnej sprawie. Podaj przykład).

Błogosławieni, którzy się smucą. (Jakie zło w rodzinie, szkole, świecie niepokoi cię najbardziej? Jak możesz temu zapobiec?).

Błogosławieni, którzy wprowadzają pokój. (Jak starasz się o pokój w rodzinie, szkole, wśród kolegów, na świecie?).

Błogosławieni, którzy...

Listy do Mikołaja Kopernika

Wielce Szanowny Panie Mikołaju Koperniku!

Nazywam się Julia Murawski. Chodzę do drugiej klasy liceum w Polskiej Szkole imienia Marii Konopnickiej w Yonkers. Niedawno moja szkoła pojechała na wycieczkę do Liberty Science Center w New Jersey. Jestem Twoją wielką fanką i podziwiam Twoją pracę w dziedzinie astronomii. Twoje odkrycie, że to Ziemia kręci się wokół Słońca, a nie jak dotąd uważano Słońce dookoła Ziemi, pozwoliło zmienić nasze myślenie o przestrzeni kosmicznej i odkrywać dużo więcej tajemnic wszechświata. Najbardziej fascynującą częścią Centrum było planetarium 3D i zabawa w poszukiwanie kości dinozaurów. Można było też zobaczyć, jak naukowcy wskrzeszają mamuta za pomocą genetyki, a także budynek, który odbija się w pionowym lustrze – ludzie mają złudzenie, że są przyklejeni do ściany.

Moim zdaniem najlepszą wystawą w Liberty Science Center jest planetarium 3D. Każda osoba, która wchodziła do tej sali, czuła się jakby była na wyprawie w kosmosie. Przewodnik opowiadał o nowych próbach podboju przestrzeni międzyplanetarnej. Nowe teleskopy pozwalają uczniom na lepsze obserwacje galaktyk, nawet tych dalszych, oraz na poszukiwanie nowych gwiazd. To było niesamowite przeżycie i myślę o zabraniu tam całej mojej rodziny.

Zwiedziliśmy też wiele innych wystaw: widzieliśmy model miasta z pociągami, które jeździły dookoła miasteczka, czy kolonię mrówek, która pilnie pracowała, aby zanieść pożywienie do mrowiska.

Dziękuję bardzo za cały Pański wkład w polską oraz światową naukę i jestem bardzo dumna, że jako Polka i młoda osoba mogę czerpać z Twoich doświadczeń.

Pozdrawiam serdecznie

Julia Murawski

Szanowny Panie Koperniku,

nazywam się Maja Kędzia, jestem w 10 klasie liceum w Polskiej Szkole Sobotniej w Yonkers. Razem z kolegami ze szkoły byliśmy w Liberty Science Center w New Jersey. Bardzo podziwiam Pana pracę i to, co Pan osiągnął nie tylko w dziedzinie astronomii, ale także ekonomii i medycyny. Podczas naszej wycieczki zwiedzaliśmy różne wystawy. Najbardziej zapadł mi w pamięć pokaz 3D w planetarium, który wyjaśnił nam, jak zbudowany jest kosmos. Obejrzeliliśmy prezentację różnych planet i gwiazd oraz Drogi Mlecznej. Widzieliśmy teleskopy, za pomocą których takie obserwacje są możliwe. To wszystko było wyświetlane na wielkim ekranie nad naszymi głowami. Czuliśmy się jak w kosmosie otoczeni gwiazdami. Podobała mi się także wystawa, gdzie można było zobaczyć przeróżne obrazy namalowane przy użyciu różnych kultur bakterii. To było bardzo fascynujące przeżycie.

Dzięki teorii heliocentrycznej pomógł Pan zmienić postrzeganie wszechświata, a Pańska praca nadal jest wsparciem dla współczesnych naukowców. Mam nadzieję, że może kiedyś opowie mi Pan, jak doszło do odkrycia tego, że to jednak Ziemia kręci się dookoła Słońca.

Serdecznie pozdrawiam

Maja Kędzia

Szanowny Panie Mikołaju Koperniku!

Nazywam się Julia Wójcik i chodzę do drugiej klasy liceum ogólnokształcącego w Polskiej Szkole Doksztalczącej imienia Marii Konopnickiej w Yonkers. Chciałabym się z Panem podzielić moimi wrażeniami z wycieczki do Liberty Science Center w New Jersey. Była to bardzo ekscytująca wyprawa, a najbardziej podobała mi się wystawa z dzikimi zwierzętami. Znalazły się tam pytony, małpy, żółwie i żaby trujące. Miałam okazję zobaczyć z bliska

olbrzymiego karalucha z Madagaskaru i było to doświadczenie, którego chyba nigdy nie zapomnę. Oprócz tego można było obejrzeć pszczoły – to jak żyją i pracują przy produkcji miodu w ulu, ale niestety nie można go było spróbować.

Czas szybko mijał i przyszła pora na film 3D w planetarium. Osoba prowadząca opowiadała, jak działają satelity i teleskopy. Widziałam prawdziwe zdjęcia, które teleskopy Hubble’a i Jamesa Webba zrobiły w kosmosie. Niesamowicie było zobaczyć gwiazdy, planety i galaktyki, do których na razie nie dotarliśmy. Dowiedziałam się o operacjach NASA, które mogą pogłębić naszą wiedzę o kosmosie. To Pana praca przyczyniła się w dużym stopniu do odkryć w przestrzeni kosmicznej. A wszystko to dzięki stworzeniu teorii heliocentrycznej, czyli stwierdzeniu, że to „Ziemia się kręci wokół Słońca”.

Po zakończonym pokazie i krótkim posiłku wróciłam do dalszego zwiedzania muzeum. Trafiłam na wystawę obrazów, które powstały przy użyciu żywych kultur bakteryjnych. Można było zobaczyć, jak bakterie namalowały np. motyla lub człowieka. Widziałam też glisty ludzkie, które są pasożytami układu pokarmowego człowieka – okropny widok!!! Na pewno ta wystawa Panu by się spodobała, zwłaszcza że ma Pan wykształcenie medyczne. Niestety czas nas gonił i zbliżała się chwila odjazdu. Na pamiątkę tej fantastycznej wycieczki wszyscy uczestnicy ustawili się do pamiątkowego zdjęcia, a niedługo potem bez przeszkód wróciliśmy do Yonkers.

Ta wyprawa to było wyjątkowe przeżycie, które pozwoliło mi inaczej spojrzeć na nasz ziemski świat i kosmos. Mam nadzieję, że uda mi się tam jeszcze raz pojechać.

Dziękuję za wszystko, czego Pan dokonał dla nauki.

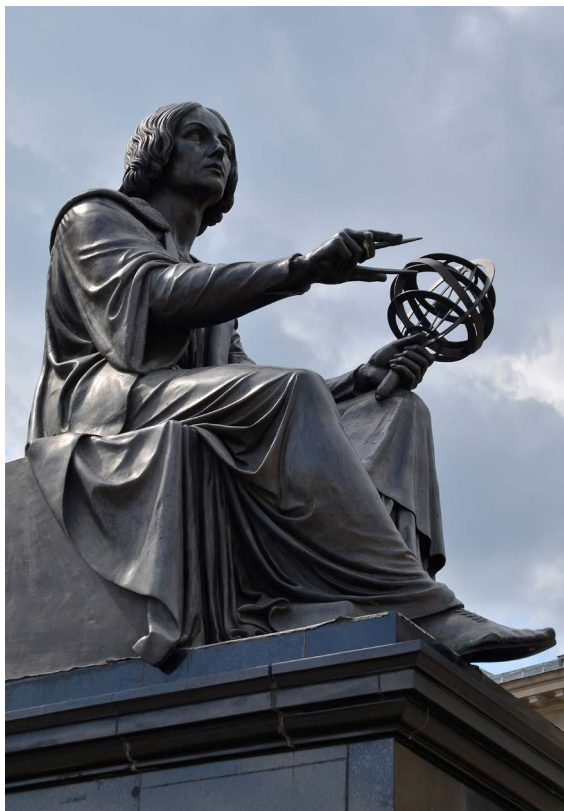
Pozdrawiam serdecznie

Julia Wójcik

Szanowny Panie Mikołaju Koperniku,

chciałabym serdecznie Cię pozdrowić i podziękować za Twoje niesamowite odkrycia, które na zawsze zmieniły rozumienie wszechświata. Twoja teoria heliocentryczna była przełomem w nauce i od tego czasu ludzkość zaczęła patrzeć w kosmos w zupełnie inny sposób.

Dzięki Twoim badaniom dowiedzieliśmy się, że to Ziemia krąży wokół Słońca, a nie Słońce wokół Ziemi. To był

ogromny krok w rozwoju nauki, a zwłaszcza astronomii, który otworzył drzwi do dalszych odkryć i eksploracji kosmosu. Twoje prace, takie jak „De revolutionibus orbium coelestium”, stały się fundamentem współczesnej astronomii.

Chciałabym Cię także poinformować, że w Liberty Science Center w New Jersey istnieje wiele fascynujących wystaw i eksponatów związanych z nauką, w tym również z astronomią. Możesz tam znaleźć interaktywne prezentacje, modele planet i gwiazd, a także wiele innych atrakcji związanych z kosmosem. To miejsce, gdzie ludzie mogą na własne oczy zobaczyć i zrozumieć niektóre zjawiska, które Ty badałeś i opisywałeś.

Mam nadzieję, że kiedyś będziesz mógł odwiedzić Liberty Science Center i zobaczyć, jak daleko posunęła się nauka od Twoich czasów. Twoje dziedzictwo jest jednak nadal bardzo żywe, a Twoje odkrycia w dalszym ciągu inspirują naukowców i odkrywców na całym świecie.

Serdecznie pozdrawiam

Julia Chwedoruk

ŻYCIE WYMAGA OD CIEBIE WYSTARCZAJĄCO WIELU ZOBOWIĄZAŃ

Sprawy finansowe pozostaw nam

Od 1976 roku, Polsko-Słowiańska Federalna Unia Kredytowa służy Polonii, oferując pełny zakres usług i produktów finansowych dla całej rodziny. Dzięki zaufaniu i lojalności Członków PSFCU, dbamy również o siłę całej polonijnej społeczności w USA.

*Odwiedź jeden z dwudziestu oddziałów PSFCU
w stanach Nowy Jork, New Jersey, Illinois i Pensylwania
lub otwórz konto przez Internet na **www.NaszaUnia.com!***

NASZA UNIA TO WIĘCEJ NIŻ BANK!

Do otwarcia konta obowiązują zasady członkostwa. Inne ograniczenia mogą obowiązywać.